Ongewenst en pijnlijk

Je leven wordt verrijkt

Wat is het straatbeeld?

De naaste en ik

WegWijs

bijbelstudiebond
lezenlerenleven

januari februari 2020 | jaargang 74, nr. 1

Inhoud

4 **Samaritaan** | Anne Kruizinga

Bijbelstudie De gelijkenis van de barmhartige Samaritaan is vaak verschillend uitgelegd. De discussie over naastenliefde was in die tijd een actuele discussie. Jezus noemt geen reden waarom de priester en de Leviet niet helpen. Hij tekent wel een tegenstelling. De Samaritaan ziet het anders en dat zet hem in beweging. Hij wordt met ontferming bewogen en lijkt daardoor op Jezus zelf.

8 **Bemoedigingsbeleid** | Anne Kruizinga

Uitwerking De wetgeleerde wil Jezus in de val lokken met zijn vraag. Het gesprek loopt dan ook uit op een confrontatie. De samenvatting van de wet kent hij uit zijn hoofd. Maar hoe heb je de naaste lief in de praktijk? Dat maakt Jezus duidelijk in dit verhaal. Hij laat de wetgeleerde zelf zeggen wie de naaste is geworden van het slachtoffer.

12 **We zijn elkaars naaste** | Frits Tromp

Interview Gineke de Bruine is teamleider op drie locaties van VluchtenlingenWerk o.a. in de gemeente Hardenberg. Ida Nijman is daar één van de onbetaalde krachten. Zij maakt statushouders wegwijs in allerlei zaken, die voor ons zo gewoon zijn. Het gaat uiteindelijk om de zelfredzaamheid van de statushouder. Ook wil VWON begrip kweken aan beide kanten. Je leven wordt verrijkt door de blik van de statushouders op de wereld.

16 **De armen hebt u altijd bij u** | Huib Noordzij

En zó voort In de Middeleeuwen waren er al instellingen van barmhartigheid, maar veel ging langs elkaar heen. Bij de Reformatie werd het diakenambt weer in ere hersteld. Ze moesten behoeftigen helpen, maar de vraag om hulp was groot. Veel mensen waren op de vlucht naar veilige steden. Diakenen van de gereformeerde kerken hielden deur aan deur collectes en als de predikant meeliep leverde dat veel op.

Verder

Ik zal u zeggen wie mijn naaste is 11
Met luide Trom(p) Jeroen Zijlstra 15
Verbeelding verwoord Mijn Naaste en ik 18
Aan het Woord Wie zijn medemens veracht 20
Boeken 21
Bondig Aankondiging Bijbelstudiedag 23
In Zicht De naaste geworden 24
Op de klank af Twee geboden 26
In het volgende nummer 27

De liefde berokkent uw naaste geen kwaad, dus de wet vindt zijn vervulling in de liefde.

Romeinen 13:10

Wie ben ik voor mijn naaste?

Aan het begin van dit nieuwe jaar, Anno Domini 2020, willen we stilstaan bij de vraag: wie ben ik, wie kan ik zijn voor mijn naaste?

Veel mensen zijn eenzaam. Kranten, televisie- en radioprogramma's gaan over eenzaamheid. Eenzaamheid komt niet alleen bij ouderen voor, maar ook bij jonge mensen. In uw omgeving, ja zelfs in uw eigen kerkelijke gemeente, kent u vast wel mensen die vrijwel nooit bezoek krijgen. Mensen die oud zijn en waarvan de familie (vrijwel) nooit even langs komt. Mensen met een beperking, die het zelf moeilijk vinden om contact te leggen, aan te gaan of te onderhouden. Mensen met een jong gezin, die ondanks de drukte van hun gezin, snakken naar wat aanspraak van anderen. Zie jij dat? Of sta je daar niet bij stil door het jachtige leven van elke dag?

Jezus geeft ons in de gelijkenis van de barmhartige Samaritaan (Luk. 10) de opdracht voortaan net zoals die Samaritaan te doen. Waar gaat dat over? Over mensen helpen die dat nodig hebben? Bij mensen, die eenzaam zijn, op bezoek gaan? Zorgzaam voor je buren zijn? Zwervers helpen? Dit eerste nummer van *WegWijs* in 2020 neemt je mee in je overdenking. Wie ben jij en waarom zorg jij eigenlijk voor je naaste? Heb jij eigenlijk wel oog voor de ander? Het zet je aan het denken!

Matteüs 22: 37-39 beveelt ons onze naaste lief te hebben als onszelf. God liefhebben is het grootste gebod maar even groot is deze opdracht tot je naaste. Deze geboden zijn immers de grondslag van alles wat er staat in de Wet en de Profeten?! Wat ligt hierin voor ons een opdracht, en ja zeker ook een uitdaging, dit nieuwe jaar!

Met de zegenbede dat Hij, onze Vader, ons wil en zal helpen en bijstaan wens ik U allen een gezegend 2020 toe!

Trudy van der Boom-Los, één van de twee voorzitters van de Bijbelstudiebond

Een opdracht en een uitdaging, dit nieuwe jaar!

Samaritaan

De gelijkenis van de barmhartige Samaritaan is in de loop van de tijd op verschillende manieren uitgelegd. Uit vroegere eeuwen is de allegorische uitleg bekend. Elk element in de gelijkenis heeft daarin een symbolische betekenis. Bijvoorbeeld: olie en wijn staan voor doop en avondmaal, de herberg betekent de kerk.

De allegorieën verschillen onderling. Niet wat de Samaritaan betreft: de helper is Christus. Calvijn wees de allegorische uitleg af. Wij zijn het daarin met hem eens, vermoed ik. Andere verschillen in de uitleg van deze gelijkenis zijn lastiger te beoordelen. Hiervan twee voorbeelden.

Discussie over naastenliefde?

De wetgeleerde vraagt: wie is mijn naaste? Dat was in zijn tijd een actuele discussie, volgens meerdere verklaringen. De wetgeleerde zou daarin Jezus' mening willen horen. Dat ligt niet voor de hand, gezien zijn vijandige houding. Overigens: in de wet van Mozes staan heldere voorschriften over het liefhebben van vreemdelingen. De wetgeleerde citeert uit Leviticus 19 'heb je naaste lief als jezelf'. In dat hoofdstuk staat hetzelfde over vreemdelingen (vers 33). Zie ook Deuteronomium 10:19.

De *naaste* was in Israël een term voor iemand in je omgeving: *die van dichtbij*. Wij gebruiken het woord ook voor bijvoorbeeld de 'verre naaste'. Die medemens ver weg heeft ook onze hulp nodig. Daar past het bijbelse woord 'gerechtigheid' bij.

Priester en Leviet

Waarom helpen de priester en de Leviet het slachtoffer niet? Vrij vaak wordt als reden genoemd: zij liepen door omdat ze niet het risico wilden lopen dat ze onrein werden. Een priester mocht geen dode aanraken. De man lag bewusteloos aan de kant van de weg, maar kon je van een afstandje zien dat hij nog leefde?

Is de gelijkenis een aanklacht tegen de twee tempeldienaars? Stelt Jezus hiermee de voorschriften voor reinheid onder kritiek? Dat lijkt mij te ver gezocht. De twee gingen naar Jericho, ze hadden dus hun dienst in de tempel er op zitten.

Maar dan nog: hulp aan een mens in nood ging boven alles. Jezus noemt geen reden. Hij tekent in een paar treffende zinnen een scherpe tegenstelling tussen de twee wegkijkers en de Samaritaan.

Zij liepen door omdat ze geen risico wilden lopen

Stap voor stap

Door die tegenstelling komt het gedrag van de Samaritaan des te duidelijker uit. Jezus noemt uitgebreid de stappen die hij zet. Voorop staat het *zien*. De andere twee zien de man ook liggen, maar kijken vervolgens weg. De Samaritaan kijkt anders, hij ziet hem en krijgt *medelijden*. Dat zet hem in beweging: de ene handeling na de andere. Met tenslotte de belofte aan de eigenaar van de herberg.

Over elke stap kunnen we met elkaar doorpraten. Vanaf het begin: *zien* wij onze medemens? Wat te denken van de andere stappen? De Samaritaan neemt risico's op een gevaarlijke route. Het kost hem tijd en geld. Na een overnachting in de herberg reist hij verder. Hij handelt binnen zijn mogelijkheden. Hij delegeert de zorg, maar blijft zich wel verantwoordelijk voelen. Belangrijk is het *medelijden* van de Samaritaan.

Medelijden

In het boek Lucas is *medelijden* een bijzondere term. Andere vertalingen kiezen voor *met ontferming bewogen*. Het gaat om bewogen worden tot in je ingewanden, tot diep in je binnenste. Twee keer wordt deze innerlijke ontferming in een gelijkenis genoemd van een mens. Hier en in die van de vader en de twee zonen (Luc.15: 20).

Lijnen naar ons

Welke conclusies kunnen we trekken en welke lijnen naar ons? In elk geval deze:

- De gelijkenis is geen humanistische oproep: help je naaste.
- Ook geen losstaande oproep uit de Bijbel, los van Jezus Christus.
- De oproep 'doe net zo' hangt af van Jezus. Hij zegt dit. Hij tekent zichzelf uit. Zo verwijst Hij naar zichzelf als de Bron.
- Als wij in de spiegel van de gelijkenis kijken: op wie lijken we? Op de wegkijkers of op de Samaritaan?
- Het kan verhelderend werken als je niet allereerst als *hulpverlener* (een beetje uit de hoogte?) rondkijkt: wie kan ik helpen, wie is mijn naaste? Maar zo: stel ik mij op als naaste? Voor wie wil ik de naaste zijn? Voor wie dichtbij? Voor wie ver weg?
- Dat wil niet zeggen dat die andere vraag niet meer kan: wie is mijn naaste?
- Wie willen wij helpen? Ook onze vijanden?
- Door wie willen wij worden geholpen? Ook door iemand die ons ergert?
- Jezus wil en kan ons bewegen tot 'innerlijke ontferming'.

De andere keren wordt het woord in de evangeliën *alleen voor Jezus* gebruikt. Bijvoorbeeld toen Hij de menigte mensen zag (zie Mat. 9: 36). En bij de ontmoeting met de weduwe die haar enige zoon naar het graf bracht (Luc. 7: 13). Dit geeft te denken! De Samaritaan doet dezelfde dingen als Jezus. Vanuit een zelfde diepe ontferming. Geen wonder dat in verklaringen Jezus als de Samaritaan werd gezien. Breed uitgewerkte allegorieën vinden wij in

onze tijd vreemd (zie Uitwerking). Iets anders is als we zeggen: *de Samaritaan lijkt sterk op Jezus zelf*. Zou de wetgeleerde het hebben aangevoeld? Hij neemt zelf nog een ander woord in de mond.

Barmhartigheid

De wetgeleerde antwoordt op de vraag van Jezus wie de naaste van het slachtoffer is geworden: *de man die medelijden met hem heeft getoond* (NBV). Toch gebruikt Lucas hier een ander woord dan in vers 33. In meerdere vertalingen weergegeven als *barmhartigheid*. Daardoor is de gelijkenis ook bekend geworden als de gelijkenis van *de barmhartige Samaritaan*. 'Barmhartig' komt bijvoorbeeld voor in Lucas 1, in de lofzangen van Maria en Zacharias (vers 50, 72, 78). Daar wordt God geprezen om zijn barmhartigheid.
Is het niet treffend dat Jezus én de wetgeleerde woorden gebruiken die passen bij Jezus en bij God? Natuurlijk, het gaat zeker om liefdevol helpen van je medemens. Dat zegt Jezus hier. En op andere plaatsen, zoals: *Wees barmhartig, zoals jullie Vader barmhartig is* (Luc. 6: 36). Dat moest de wetgeleerde toch leren *doen?* En wij nu? Laten we daar nog eens naar kijken.

Doe dat

De eerste vraag van de wetgeleerde was: *wat moet ik doen om deel te krijgen aan het eeuwige leven?* Jezus verwijst naar de wet van Mozes.
De wetgeleerde heeft het antwoord paraat: *God liefhebben en je naaste. Dat is juist*, zegt Jezus, *doe dat en u zult leven*. Jezus blijft daarmee in de lijn van wat Mozes voorschrijft (vergelijk Deut.30:16). De wetgeleerde zou het daar zeker mee eens zijn. Maar is het toch niet een onmogelijke opdracht? En helemaal als Jezus ná de gelijkenis zegt: *doet u dan voortaan net zo?* Is dit Jezus' uiteindelijke antwoord op de eerste vraag van de wetgeleerde over het eeuwige leven? Past dat wel bij de boodschap van Jezus in het evangelie? Waarom zegt Hij niet: geloof in Mij? Toch zegt onze Heer het hier wel: doe dat! Tegen *deze* wetgeleerde op *dit* moment. Deze man moet niets van Jezus hebben. Misschien omdat Jezus ook Samaritanen als naasten ziet, en tollenaars en zondaars liefdevol benadert. Of ergert hij zich er vooral aan dat Jezus mensen in Israël het oordeel aanzegt als ze Hem afwijzen (in hetzelfde hoofdstuk Luc. 10)? Om welke reden vroeg hij door: wie is mijn naaste? Wat er ook achter zat, in elk geval vijandschap.

Maar Jezus zoekt ook het hart van deze man. Hij laat hem met een beeldend verhaal zien dat ook hij kan worden geholpen door Iemand die vol ontferming is. Ook al komt hij onverwacht het verhaal binnen als een Samaritaan. Kan een vreemde, een vijand zo liefdevol en zorgzaam je naaste zijn? Kan Jezus zo zijn? En dan: kan ik zo doen?

Op deze manier wil Jezus de ogen van deze man openen. En als Hij zegt: doe net zo, dan zal deze wetgeleerde gaandeweg wel ontdekken dat hij dat zelf niet kan. Dat hij Jezus nodig heeft. Wie weet is het later zover met hem gekomen.

Literatuur

- A. Baars, *Spiegelverhalen. Pastorale lessen uit de gelijkenissen van de goede herder* (2013)
- Jacob van Bruggen, *Lucas* (serie CNT) (1993)
- Tim Keller, *Ruim baan voor gerechtigheid. Rechtvaardig worden door Gods genade* (2010)
- Bernard Reitsma, *Onvoorstelbaar. Bijbelstudies over de gelijkenissen van Jezus.* (2010)
- Martin van Veelen, *De gelijkenissen en andere beeldspraak in de Evangeliën* (2018)
- Tom Wright, *Lucas voor iedereen*. Deel I. (2014)

Ds. A. Kruizinga is emeritus-predikant van Amersfoort-Zuid en woont in Steenwijk

Samenvatting

Er zijn altijd verschillen in de uitleg van deze gelijkenis. De schrijver noemt als eerste de naastenliefde. De wetgeleerde heeft vijandige bedoelingen, maar toch wil hij Jezus' mening horen. Als tweede de priester en de Leviet. Wilden ze niet onrein worden of kijken ze weg? Belangrijk is het zien. De Samaritaan kijkt anders en ziet de man liggen en krijgt medelijden. Je kunt ook kiezen voor de vertaling: met ontferming bewogen. Dat wordt in de evangeliën bijna alleen voor Jezus gebruikt. De Samaritaan doet dezelfde dingen als Jezus. Jezus zegt tegen de wetgeleerde: doe net zo, om de ogen van deze man te openen. Hij heeft Jezus nodig.

Hoofd hart handen | Ria Kuijper

Hoofd

- Probeer de uitleg van ds. Kruizinga in je eigen woorden samen te vatten. Komt deze overeen met de manier waarop jij de gelijkenis van de Barmhartige Samaritaan altijd las? Of juist niet? Kun je je erin vinden? Waarom wel of niet?
- Op de gelijkenis van de Barmhartige Samaritaan volgt het verhaal van Maria en Martha. Is dat min of meer toeval of zou dat een betekenis kunnen hebben? Hoe zouden deze bijbelgedeelten elkaar kunnen aanvullen?
- Lees en bespreek een aantal Bijbelteksten over naastenliefde. Bijvoorbeeld Matteüs 5: 16, Efeziërs 2:10, Romeinen 13: 8, Galaten 5: 15 en 6: 2, Jakobus 1: 27 en 2: 8.
- Lucas 12: 48 “Aan wie veel is toevertrouwd, van hem zal des te meer worden gevraagd.” Kun je deze tekst ook toepassen op de zorg voor de naaste? Waarom wel of niet? En zo ja, hoe?
- Spreuken 10: 24, 12: 21, 14:11, 17: 5, 22: 9, 28: 27. Het lijkt erop dat je deze teksten niet helemaal letterlijk kunt nemen. Maar hoe leg je deze teksten dan uit?

Hart

- Wat vind jij lastige situaties als het gaat om je naaste liefhebben? Zijn er grenzen aan wat je hoeft op te brengen? Zo ja, waar liggen die dan?
- Geeft het dienen van je naaste jou ook vreugde? Vertel daar eens over.
- In welke situaties vind je het moeilijk om niet weg te kijken?
- Zoek de vruchten van de Geest op (Gal. 5: 22). Waarvan heb jij in je dienst aan de naaste meer nodig?
- Voor sommige christenen is ‘helpen’ een van hun ‘spirituele talen’ (google op: spiritualiteitwijzer). Bij wie van jullie is dat het geval?
- Wat voel je en waar denk je aan bij het woord ‘opoffering’? Is het iets goeds of juist negatief? Hoort het bij een leven als Christen of niet?
- Jezus houdt ons voor dat we onze naaste moeten liefhebben als onszelf. Jezelf liefhebben is dat vanzelfsprekend of juist moeilijk?

Handen

- Wat hebben je ouders je bijgebracht op het gebied van naastenliefde? Hoe breng je dat in praktijk? Voed je je kinderen op tot naastenliefde? Hoe doe je dat en heb je tips?
- Wie is voor jou een voorbeeld als het gaat om naastenliefde? Wat heb je van hem of haar geleerd? En voor wie ben jij een voorbeeld?
- Bedenk een praktische manier om een mantelzorger in jullie gemeente te ondersteunen of te bemoedigen. Maak er werk van!
- Misschien heeft jullie gemeente een speciale roeping of taak op het gebied van zorg voor de naaste. Kun je daar iets over vertellen? Op welke manier zie je kans om daarin mee te leven of bij te dragen?

CITATEN

"Als je honderd mensen niet kunt helpen, help er dan eentje."
Moeder Teresa

"Wie niets voor anderen doet, doet ook niets voor zichzelf."
Johann Wolfgang von Goethe

"Als er geen naastenliefde in uw hart is, hebt u de ergste hartkwaal die er bestaat."
Bob Hope

"Heb lief en doe dan wat je wilt:
wil je zwijgen, zwijg uit liefde,
wil je schreeuwen, schreeuw uit liefde,
wil je corrigeren, doe het uit liefde,
wil je vergeven, vergeef uit liefde.
Draag de bron van liefde in je hart,
want uit liefde kan alleen het goede voortkomen."
Augustinus

Bemoedigingsbeleid

Je ziet een zwerver aan de kant van de straat. Zo te zien is hij mishandeld. Wat doe je? Natuurlijk schiet je meteen te hulp. Dat doet toch (bijna) iedereen?

'De meeste mensen deugen', zegt de titel van een boek. Als dat waar is, gedragen de priester en de leviet in het bijbelverhaal zich wel heel vreemd. Ze lopen met een boog om een zwaargewonde man heen. Wat zouden wij doen?

Test

Aan een universiteit in Amerika werd de gelijkenis eens in de praktijk uitgetest. Onder theologische studenten. Hun opdracht was een overdenking voor te bereiden over de gelijkenis van de barmhartige Samaritaan. Met als hoofdthema: hulp aan een medemens. De voorbereiding deden ze in een studiezaal. Daarna moesten ze naar een ander gebouw om hun meditatie te houden. Voor elke student werd een tijdstip vastgesteld, zodat het optreden per persoon kon worden gefilmd. Op de weg naar die andere locatie werd een slachtoffer neergelegd, gespeeld door een acteur. Hoe verliep de confrontatie met de 'gewonde'? Verreweg de meeste studenten hielpen het slachtoffer, als ze genoeg tijd hadden. Van de studenten die men bewust aan de late kant liet vertrekken, hielp iets meer dan de helft. Het aantal helpers zakte nog verder als de studenten te horen kregen: ga zo vlug als je kunt naar de andere locatie. Door de tijdsdruk en de focus op hun eigen optreden liepen verreweg de meesten het slachtoffer voorbij. Slechts tien procent van die groep deelnemers schoot te hulp.

Zo vanzelfsprekend is het blijkbaar niet het voorbeeld van de barmhartige Samaritaan in praktijk te brengen. Zelfs niet voor bijbelonderzoekers die de boodschap van de gelijkenis voor het voetlicht willen brengen. Zo doet de gelijkenis ons in een spiegel kijken. Wie herkent zichzelf als wegkijker? En is dat het dan, of ontdekken we meer lagen in dit verhaal? Laten we eerst kijken naar het bijbelgedeelte waarin de gelijkenis een plek heeft.

Losgeknipt

De gelijkenis van de barmhartige Samaritaan hoort bij de meest bekende verhalen uit de bijbel. Dankzij schilderijen (bijvoorbeeld van Vincent van Gogh), uit de kinderbijbel of van leerboeken over godsdienst. Meestal als een boeiend en leerzaam verhaal dat op zichzelf staat. Bij ons bijbellezers ook? Heel begrijpelijk, maar zo wordt de gelijkenis losgeknipt uit het gesprek van de Here Jezus met een wetgeleerde. Dat gesprek is niet een vrijblijvende uitwisseling van gedachten. Lucas vertelt dat het gaat om een regelrechte confrontatie. De wetgeleerde heeft een negatieve bedoeling. Hij wil Jezus op de proef stellen, Hem testen.

Het gesprek bestaat uit vragen en antwoorden. Die sluiten niet elke keer precies op elkaar aan. Dat zorgt voor een verrassingseffect, waardoor je dieper gaat nadenken.

Maar hoe heb je je naaste lief in de praktijk?

Hoe begint de ontmoeting? De wetgeleerde benadert Jezus met de vraag: *Meester, wat moet ik doen om deel te krijgen aan het eeuwige leven?*

Hij zit niet echt met die vraag. Hij wil Jezus immers in de val lokken. Waarom begint hij juist met deze vraag? Dat is niet met zekerheid te zeggen. Misschien dacht hij: Jezus zou hierop kunnen antwoorden dat ik in Hem moet geloven. Dan is meteen duidelijk dat Jezus' boodschap afwijkt van wat God in de wet van Mozes zegt.

Maar Jezus wijst deze man juist op de wet van Mozes. Meneer de wetgeleerde: wat staat er in de wet? Het antwoord rolt er meteen uit. Hij verbindt Deuteronomium 6: 5 met Leviticus 19: 18. Het gaat om God liefhebben met alles wat in je is en je naaste liefhebben als jezelf. Jezus heeft zelf de wil van God ook op die manier samengevat (vergelijk Mat. 22: 37 - 40). Het was onder de Joden blijkbaar een bekende samenvatting van de wet van God. Jezus zegt: *u hebt juist geantwoord. Doe dat en u zult leven*.

Tweede ronde

Beseft de wetgeleerde dat de rollen worden omgedraaid? Het begint er meteen al op te lijken dat Jezus hém gaat testen. In plaats van andersom. Dat neemt hij niet. Hij begint een tweede ronde. Nu met de vraag: *wie is mijn naaste*?

Waarom de wending naar deze vraag? Ook hier is dat niet met stelligheid te zeggen. Het kan zijn dat hij Jezus wil dwingen om partij te kiezen in een discussie onder het Joodse volk in die tijd: wie moet je zien als je naaste? Alleen je volksgenoten? Of ook mensen uit andere volken, vreemdelingen? Een andere mogelijkheid is dat de man terugdeinst voor het 'doen'. Jezus zei immers: doe wat je leest in de wet. Maar hoe heb je je naaste lief in de praktijk? Dan moet je wel goed weten wie je naaste is. Daarom vraagt de man: wie is mijn naaste? Dat maakt Jezus vervolgens duidelijk in het verhaal van de helpende Samaritaan. Om daarna opnieuw te wijzen op het doen: *doet u dan voortaan net zo*.

Een verhaal als antwoord

Jezus gaat in op de vraag: *wie is mijn naaste*? Hij geeft niet een pasklaar antwoord. Hij vertelt een verhaal. Dat was niet vreemd in de Joodse cultuur. Jezus vertelt beeldend en verrassend. Het is niet nodig het helemaal na te vertellen. Het is wel van belang enkele elementen uit de vertelling goed te overwegen.

Wat de situatietekening betreft: de wetgeleerde en de anderen die naar Jezus luisteren, zien het meteen voor zich. Ze kennen de weg van Jeruzalem naar Jericho. Vaak komen er priesters en Levieten langs, onderweg naar de tempel of terug naar huis in Jericho. Het is ook bekend hoe gevaarlijk de weg is door struikrovers. Arme reiziger die beroofd en bewusteloos blijft liggen. Waarom helpen de priester en de Leviet hem niet? Dat hoeft geen bijzondere betekenis te hebben. Ze durven misschien niet. Wij wel in zo'n situatie? Als je weet dat de overvallers nog in de buurt kunnen zijn?

Schokkend

Heel verrassend komt een vierde persoon in beeld. Schokkend voor de hoorders: wat krijgen we nu, een Samaritaan? Joden gingen in die tijd niet om met Samaritanen (Joh. 4: 9). Sterker: ze stonden vaker vijandig tegenover elkaar. Lucas vertelt dat inwoners van een Samaritaans dorp Jezus en zijn volgelingen niet wilden ontvangen. Twee van zijn leerlingen vroegen of ze vuur uit de hemel moesten afroepen dat de Samaritanen zou verteren. Jezus wees hen streng terecht (Luc. 9: 51 - 58). Nu doet uitgerekend zo'n gehate Samaritaan wat de priester en de Leviet hadden moeten doen. Wat heeft Jezus toch met Samaritanen? Hij sprak eens uitvoerig met een Samaritaanse vrouw (Joh. 4). Later vertelt Lucas dat Jezus een dankbare Samaritaan prijst (Luc.17: 11 - 19). Jezus zelf werd soms spottend een Samaritaan genoemd (Joh. 8: 48).

De naaste

Na het verhaal zou je kunnen denken: hiermee is de tweede vraag van de wetgeleerde beantwoord. Het is nu duidelijk wie de naaste is. Natuurlijk de man die dringend hulp nodig heeft. Maar Jezus kiest een andere invalshoek: *wie is de naaste geworden van het slachtoffer*?
De wetgeleerde geeft een veelzeggend antwoord: *de man die medelijden met hem heeft getoond*. Hier is *de helper* de naaste en niet degene die hulp nodig heeft. De wetgeleerde krijgt als opdracht mee: *doet u voortaan net zo*.

Ds. A. Kruizinga is emeritus-predikant van Amersfoort-Zuid en woont in Steenwijk

Samenvatting

De gelijkenis van de barmhartige Samaritaan doet ons in een spiegel kijken. Herken je jezelf als wegkijker? Het verhaal moet niet losgeknipt worden uit het gesprek van de Here met een wetgeleerde. De wetgeleerde weet precies wat de samenvatting van de wet is. Hij dacht dat hij in Jezus moest geloven, maar Jezus wijst de man juist op de wet van Mozes. De Samaritaan komt heel verrassend als vierde persoon in beeld. Hij doet wat de priester en de Leviet hadden moeten doen. Jezus vraagt: wie is de naaste geworden van het slachtoffer? De helper is de naaste en niet degene die hulp nodig heeft.

Ik zal u zeggen wie mijn naaste is

Ik zal u zeggen wie mijn naaste is:
die arme die nooit nieuwe kleren koopt,
die als een schooier door de straten loopt
en die ik nooit heb aangesproken,

ik zal u zeggen wie mijn naaste is:
die oude man die niet kan gaan en staan
en iedereen zijn deur voorbij ziet gaan
en die ook mij heeft zien passeren,

ik zal u zeggen wie mijn naaste is:
of niet; heb ik in dromen hem ontmoet,
de medemens: mijn eigen vlees en bloed
naar wie ik niet heb omgekeken?

Wie zegt mij wie mijn echte naaste is?
Dat geeft mij God, de Vader, te verstaan,
Hij wijst mij in het Woord de naaste aan,
terwijl ik dacht dat ik hem kende,

schrijf in mijn hart Heer wie mijn naaste is
en laat mij niet verdrinken in mijn dromen,
laten mijn woorden ook tot daden komen,
dan straalt uw liefde van mijn leven af.

Jan Mul | *gedichtensite.nl*

We zijn elkaars naaste

Termen

Een *vluchteling* is iemand die op de vlucht is. Een *asielzoeker* is een vluchteling die in het land van aankomst asiel heeft aangevraagd. Een *statushouder* is een asielzoeker die (tijdelijk) in Nederland mag blijven. De *IND* is de Immigratie- en Naturalisatiedienst in Nederland. De *COA* is Centraal Orgaan opvang Asielzoekers.

Wie nadenkt over het onderwerp 'Mijn naaste en ik', komt gauw uit bij het thema vluchtelingen. Deze groep mensen is om verschillende redenen veelvuldig in het nieuws. Gineke de Bruine en Ida Nijman zijn betrokken bij VluchtelingenWerk in Hardenberg. Ze vertellen over het werk dat ze doen.

"VluchtelingenWerk Oost Nederland (VWON) ondersteunt statushouders in de eerste achttien maanden bij vestiging, inburgering en participatie in de gemeente. Daarna kunnen de statushouders terecht op het spreekuur voor hun vragen. Een andere belangrijke taak is de juridische ondersteuning bij gezinshereniging." Aan het woord is Gineke de Bruine, teamleider van (onder meer) de locatie van VluchtelingenWerk in de gemeente Hardenberg.

Voor deze ondersteuning worden vrijwilligers ingeschakeld. Bij de locatie in Hardenberg werken zo'n twintig vrijwilligers. Ida Nijman is één van die onbetaalde krachten, die statushouders wegwijs maken met zaken die in Nederland zo gewoon zijn. "Je maakt deze nieuwkomers bekend met de bibliotheek. Wanneer je de container aan de weg zet en de heg snoeit," vertelt Nijman. "Maar ook de aanmelding bij een basisschool en het aanvragen van alle toeslagen die horen bij een vestiging wordt, in samenwerking met de statushouder, geregeld. Zo wordt ook de inburgering, die elke statushouder verplicht is te volgen, zo snel mogelijk na vestiging, opgepakt. Uiteraard is het sleutelwoord het bevorderen van de zelfredzaamheid van de statushouder."

Vrijwilligers

De statushouders worden via de COA aan een gemeente gekoppeld. De gemeente schakelt VluchtelingenWerk in om deze statushouders te ondersteunen bij o.a. de vestiging in de gemeente Hardenberg. Soms komen deze statushouders uit het asielzoekerscentrum in Hardenberg. Dat heeft als voordeel dat voor deze mensen, voor wie al veel anders is, door een verhuizing niet nog eens iets verandert. Bij toewijzing van woonruimte in de gemeente wordt er gelijk een vrijwilliger van VluchtelingenWerk gekoppeld aan de statushouder.

Wanneer men tot rust komt kunnen de traumatische ervaringen hoog opspelen

Veel werk van VluchtelingenWerk wordt gedaan door vrijwilligers. "Betrokken vrijwilligers," benadrukt De Bruine. "Deze vrijwilligers kunnen

Vluchtelingenwerk Hardenberg
Gineke de Bruine (links) is teamleider van VluchtelingenWerk op de locaties Hardenberg, Zwartewaterland en Steenwijkerland. Ida Nijman (rechts) is vrijwilliger bij de locatie in Hardenberg en is eindredacteur van *WegWijs*.

vaak veel voor een statushouder betekenen omdat ze de statushouder heel gemakkelijk kunnen opnemen in hun eigen netwerk, bekend zijn in de regio en ruim beschikbaar zijn. De vrijwilliger is de eerste aanspreekpersoon in deze periode." Nijman: "Ook mensen die al langer dan 18 maanden zijn geholpen, kunnen een beroep op je blijven doen, jij weet vaak de weg te wijzen en ze zijn soms erg alleen. Sommigen veroveren een plaatsje in je netwerk. Toch moet je erop voorbereid zijn dat mensen kort in je leven komen en snel weer kunnen verdwijnen. Dat maakt het niet voor iedereen eenvoudig. De gezinshereniging waarmee je te maken krijgt, het bemoedigen van mensen en het beleven van het geloof is ook iets bijzonders. Ik mag ook wijzen op God als mensen het niet meer zien zitten. 'Ik wacht al zo lang, wie helpt mij, wat moet ik doen', dan mag ik ook zeggen 'God heeft je tot nu geholpen en Hij zal het blijven doen'."

Doel

Het doel van VluchtelingenWerk Oost Nederland is behalve de begeleiding, ook begrip kweken. Aan beide kanten. Hierin worden kleine succesjes geboekt, vertelt Nijman. "Zo werd een keer een barbecue georganiseerd voor de buurt. Ook de statushouders werden hiervoor uitgenodigd. En ze waren er. Of neem een buurman die de heg heeft gedaan voor een statushouder. 'Ik zag dat hij geen heggenschaar heeft,' zei de buurman. 'Deze keer doe ik het voor, de volgende keer mag hij de schaar wel lenen'." Andersom bieden statushouders een nieuw perspectief. "Je leven wordt verrijkt door hun blik op de wereld. In Nederland hebben we verzorgingshuizen - voor mensen met een andere achtergrond is het heel gek dat je iemand in een verzorgingshuis na een bezoek weer alleen laat. Maar wij zijn dat zo gewend."

Of neem de aandacht voor kinderen. In Nederland worden kinderen als prinsjes en prinsesjes behandeld, bij andere culturen hebben kinderen een hele andere plek in de samenleving. Nijman: "Deze mensen laten je nadenken over de waarde van het leven. Wat vind je belangrijk?"

De Bruine: “Het is verschrikkelijk om huis en haard te verlaten; niemand ontvlucht zijn land zonder een reden. Een vlucht is een traumatische ervaring, ongeacht wat je motief is. Wanneer men tot rust komt, na statusverlening in een gemeente, kunnen de traumatische ervaringen hoog opspelen. Als VluchtelingenWerk kunnen wij deze zaken signaleren en doorgeven aan professionele instanties die daarin ondersteuning kunnen bieden.

Carrière

Als je een flitsende carrière wilt maken, moet je dit werk niet gaan doen,” zegt De Bruine stellig. “Ik ben twintig jaar geleden in Barneveld begonnen bij VluchtelingenWerk en ik doe nog steeds mijn werk met overtuiging en uit een gevoel van betrokkenheid bij mijn medemens.” Het was de periode dat vanuit Bosnië een stroom vluchtelingen naar Nederland kwam. “Ik wil recht doen voor en aan vluchtelingen. Daarbij houd ik me vooral bezig met de contacten met de IND en met advocaten inzake de gezinsherenigingen. Voor vluchtelingen is het fijn om ook hierin ondersteuning te krijgen, zeker gezien de taalbarrière die er in het begin is. Ook is het de taak van de Bruine om de vrijwilligers te ondersteunen en te faciliteren in hun werkzaamheden. Nijman kwam zo’n vijf jaar geleden bij VluchtelingenWerk na een artikel in dagblad *Trouw* over de ‘VoorleesExpress’. “Daarna deed ik een taalcoachtraining in de bibliotheek. Vervolgens werd ik bij VluchtelingenWerk gekoppeld aan een Pakistaans gezin als taalcoach. Inmiddels heb ik verschillende cursussen gevolgd, waaronder een cursus maatschappelijke begeleiding en een over eergelerateerd geweld. Je moet kennis hebben van andere culturen om problemen te signaleren.”

De naaste

"Waar je mee te maken hebt, is je naaste,” zegt Nijman op de vraag wie de naaste is van wie bij VluchtelingenWerk werkt. “De doelgroep is je naaste,” vult De Bruine aan. “Het is een wederkerige relatie, wij zijn ook weer de naaste voor de statushouders, mijn drijfveer is dat ik daar wil werken waar ik ook als naaste gevonden kan worden door mijn medemens.”

VluchtelingenWerk Nederland

Gedicht

Naar aanleiding van haar ervaringen, schreef Ida dit gedicht.

Mist in mijn hoofd

Ik zat op een kameel
Een sluier om mijn hoofd
Achter mij een man
Ik was verloofd

Er zit mist in mijn hoofd
Omdat ik niet meer denken kan
Er zit mist in mijn hoofd
Er is maar één die het oplossen kan
Er zit mist in mijn hoofd
Man was jij maar hier
Mist in mijn hoofd
Geen plezier

Dertig jaar later
Word ik niet geloofd
Waar is mijn man
In een ander land
Ver van hier

Er zit mist in mijn hoofd
Omdat ik niet meer denken kan
Er zit mist in mijn hoofd
Er is maar één die het oplossen kan
Er zit mist in mijn hoofd
Man was jij maar hier
Mist in mijn hoofd
Geen plezier

Mist in mijn hoofd
Was je maar hier
Dicht bij mij

Jeroen Zijlstra

Jeroen Zijlstra is zanger, liedjesschrijver en trompettist. En hij is frontman en naamgever van de band Zijlstra. Bij Jeroen Zijlstra zijn de zee en de haven nooit ver weg. In veel van zijn teksten gaat het over deze onderwerpen. En Zijlstra zegt dat hij niet gelooft.

Zee en haven vormen thema's bij meer liedjesmakers en dichters. Mede-muzikant Alex Roeka verwerkt zijn verleden als zeeman ook in zijn teksten. De Leeuwarder (scheeps)arts Slauerhoff tekende op dat hij alleen in zijn gedichten kon wonen, 'nooit vond ik ergens anders onderdak'. Wie in het oeuvre van Bob Dylan duikt, ziet dat zee en haven zijn vervangen door land en treinen: de drang om voortdurend onderweg te zijn.

Jeroen Zijlstra zegt dat hij niet gelooft. "Ik ben geboren voor de kerk in Oosterland, een vissersdorp op Wieringen. Letterlijk," zo liet hij noteren in een interview in het Nederlands Dagblad. In het oecumenisch centrum kwam de jonge Jeroen in een 'vierstemmig koor in de anglicaanse traditie' terecht, waar de cantor-organist hem vroeg om teksten te schrijven, "juist omdat ik buitenkerkelijk was. Ik weet mijn eerste zinnen nog: 'Het zijn zware jaren, waar ik diep van ben vervuld. Laat uw tuinman nogmaals graven, Heer; heb geduld.'"

Die tuinman heeft geduld met deze ongelovige liedjesschrijver. De trompettist is getrouwd met

predikante Hanna van Dorssen; ze woonden onder meer in Durgerdam. Over dit dijkdorp in het noorden van Amsterdam schreef Zijlstra het liedje Durgerdam Slaapt. Hij ontving er in 2002 de Annie M.G. Schmidt-prijs voor. Durgerdam Slaapt staat op de cd Kalm. Op hetzelfde schijfje staat het nummer Ga Niet Weg, ook door de tekstschrijver geschreven. Ga niet weg op een goede morgen, zegt hij in dit lied. Ga niet weg op een slecht moment. Sterker nog: blijf wie je

De zee en de haven zijn nooit ver weg

bent. Blijf. Een mooie tekst. In een goede uitvoering, je hoort het vierstemmige zingen van de band. Op dezelfde cd staat het liedje Blues Voor Slauerhoff. Wie is mijn haven, wie roept er mijn naam in de wind? Om af te sluiten in de wetenschap dat mijn haven ooit in zicht komt. Ik blijf je schrijven. Einde bericht.

Natuurlijk, soms hoor je in teksten wat je misschien wilt horen. Maar ik ontkom niet aan de indruk dat sommige niet-christelijke schrijvers soms meer van de Bijbel hebben begrepen dan hun christelijke collega's. Bij Jeroen Zijlstra zijn de zee en de haven nooit ver weg. Bij God zijn een onstuimige reis en een behouden aankomst ook nooit ver weg.

De armen hebt u altijd bij u

In ons land bestaat een ernstig tekort aan verzorgingshuizen en ook aan personeel. Er moet meer geld naar de zorg. De werkdruk is daar te hoog. En meer bedden erbij. Veel stichtingen voor hulpverlening schreeuwen om geld. Naast 112, dient er een apart alarmnummer te komen voor mensen die geestelijk ernstig in de war zijn. De Jeugdzorg heeft recht op meer prioriteit en geld. En we hebben ook nog vluchtelingen op te vangen.

Het zijn slechts enkele voorbeelden die duidelijk maken dat de nood groot is. Steeds minder mensen zullen voor steeds meer mensen moeten zorgen. Met alleen geld is dat niet op te lossen. Maar de financiën vormen wel een belangrijke pijler waarop allerlei zorg rust. Dat is in onze tijd zo. Dat was vroeger niet anders. Zodra je een voet buiten de deur zette, was de misère zichtbaar. Kreupelen, wezen, blinden en bedelaars bepaalden ooit het straatbeeld.

Diaconie

In de Middeleeuwen bestond al een reeks instellingen van barmhartigheid, zoals weeshuizen en gasthuizen voor ouderen of vluchtelingen, hofjes voor bejaarden en speciale kloosters die gericht waren op zorg voor de medemens. Maar heel veel ging langs elkaar heen. In de zestiende eeuw zien we zorg voor behoeftigen meer gecentraliseerd worden. Stedelijke overheden neigden er meer naar om de zeer versnipperde voorzieningen te bundelen. Deze ontwikkeling ging ongeveer gelijk op met de kerkhervorming. Want bij de Reformatie in de zestiende eeuw werd het diakenambt weer in ere hersteld. Diakenen werden ingezet waarvoor ze eigenlijk waren bedoeld: behoeftigen helpen. Maar de vraag om hulp was ongekend groot en de middelen om te helpen waren beperkt. Oorlogen, vervolging, epidemieën en rampen, deden massa's mensen op de vlucht slaan naar steden waar ze meer veiligheid en welvaart verwachtten. In de 16e en 17e eeuw kenden onze steden een geweldige migratie van godsdienstige en economische vluchtelingen. Maar hoe kon bijvoorbeeld de kerkelijke gemeente van Groningen, die 650 leden telde, 5000 vluchtelingen de helpende hand bieden? Dat leek een onmogelijke opgave. Net als nu werd creatief gezocht naar meer financiële en materiële middelen om de armoede te verzachten.

De vraag om hulp was ongekend groot en de middelen om te helpen waren beperkt.

Middelen

Sowieso werden diakenen bij voorkeur gerekruteerd uit de rijkere kooplieden. Die beschikten over een beurs om zelf geld te kunnen voorschieten. Diakenen van de gereformeerde kerken hielden deur aan deur collectes. Daarvoor kregen ze toestemming van het stadsbestuur op voorwaarde dat

ook armlastigen die niet lid waren van de gereformeerde kerk, hulp ontvingen van de kerkelijke diaconie. De opbrengst van deze collectes liepen behoorlijk op als de plaatselijke predikanten met de diakenen mee liepen langs de deuren, leerde de praktijk in Emden. Bergen op Zoom had een eigen probleem. De stad telde veel wezen. Deze vesting herbergde een groot aantal militairen. Wanneer een vrouw in het kraambed overleed, bekommerde de vader-soldaat zich helaas al te vaak niet meer om zijn kind(eren). De predikant zette zelf een landelijke actie op touw, trok de provincies door en kwam met zoveel geld terug dat daarvan een weeshuis gebouwd kon worden. Vooral in Holland waren lucratieve loterijen populair. Mensen kregen legaal de gelegenheid om te gokken op kans van persoonlijk gewin. De opbrengst ging grotendeels naar de kerkelijke diaconie. De financiële nood was dermate groot, dat niets te gek scheen om meer geld te kunnen binnenhalen. In Delft hadden de burgemeesters een bedenkelijk plan beraamd, wat in de ogen van de kerkenraad te gek voor woorden was. Ze wilden dat de predikanten die de meeste kerkbezoekers aantrokken, in de morgendiensten zouden preken. Dan kwamen er meer kerkbezoekers en dat zou ten goede komen aan de collecte voor de diaconie. Ze noemden zelfs de namen van de voorgangers die voortaan 's morgens zouden moeten preken en ook van hen die in de middagdiensten moesten voorgaan. Voor één van die 'middag-predikanten' was dit reden om Delft maar te verlaten.

Maar gereformeerde diakenen konden zelf ook 'wapens' inzetten waarbij vraagtekens te plaatsen zijn. Denk daarbij aan het inzetten van de kerkelijke tucht als drukmiddel. Bedeelden moesten op hun tellen passen om hun kerkelijke steun niet kwijt te raken. Of er werd een uitkering geweigerd aan iemand die door bijvoorbeeld als gevolg van dronkenschap en/of een vechtpartij niet meer in staat was zijn werk te doen. Wij kunnen er van alles van vinden. Maar net als nu groeide het geld niet aan de bomen en moest er soms in de uitgaven voor zorg gesneden worden. Hoe ongewenst en pijnlijk ieder dat ook vond.

De opbrengst van collectes liepen behoorlijk op als de plaatselijke predikanten met de diakenen mee liepen langs de deuren

Huib Noordzij is auteur van o.a. Handboek van de Reformatie en woont in Barneveld

Mijn Naaste en ik

De *Codex Purpureus Rossanensis* (6e eeuw) is een van de oudste geïllustreerde handschriften met de evangeliën. De aanduiding 'Purpureus' verwijst naar de paars-rode kleur van de bladzijden, 'Rossanensis' naar het Italiaanse stadje Rossano waar het werk wordt bewaard. De miniaturen zijn meesterwerken van de Byzantijnse kunst. In 2015 kreeg de Codex een plek op de Werelderfgoedlijst van de UNESCO.

Iedereen kent het begrip 'de barmhartige Samaritaan', ook mensen die niet thuis zijn in de bijbel. Het is een geliefd motief voor kunstwerken en in Nederland zijn dan ook in de openbare ruimte meerdere 'Samaritanen' te vinden.

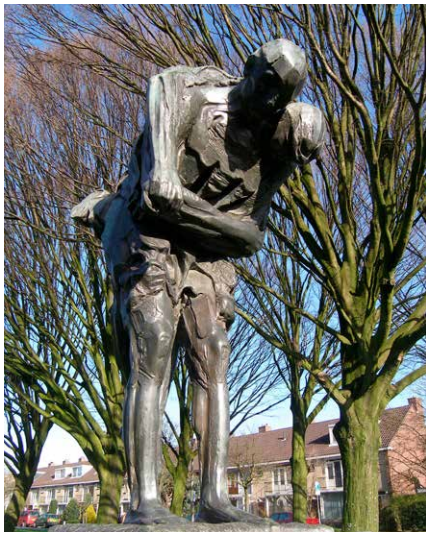

Piet Esser maakte in de jaren '60 van de vorige eeuw voor de stad Utrecht een sculptuur waarmee hij, zoals hij zelf zei “de verslagenheid wilde uitdrukken om wat mensen elkaar aandoen én het steeds aanwezige verlangen van de mens om leniging van nood te brengen”. In Rotterdam werd in diezelfde periode bij het toenmalige Dijkzigt Ziekenhuis een beeld van de kunstenaar Han Wezelaar geplaatst.

De gemeenteraad, die besloot over de aankoop, vond dat het een bijbels ideaal moest laten zien dat voor de gewone man bereikbaar was: het mooie ideaal van belangeloze offervaardigheid. Wat zou het prachtig zijn als iedereen dat in de praktijk bracht! Maar waar haalt een mens de kracht vandaan om dat te doen? Daarover zeggen deze beelden niets. Ze staan op zichzelf.

Op de bladzijde hiernaast zien we ook een miniatuur uit een oud manuscript. In dit manuscript kreeg Jezus' gelijkenis over de barmhartige Samaritaan een plek tussen episodes uit zijn eigen leven, met aan de ene kant zijn gebed in de Hof van Getsemane en de genezing van twee blinden, en aan de andere kant het verhoor door Pilatus. Daarmee werd duidelijk gemaakt dat de betekenis van het verhaal niet los staat van Jezus' lijden en sterven en onze verlossing. Ook aan de bijzondere manier waarop de Samaritaan is afgebeeld is dat te zien. Hij heeft een stralenkrans met kruis ('kruisnimbus') om het hoofd. Dat sluit aan bij de uitleg van de gelijkenis door kerkvaders als Ireneaus en Augustinus. Volgens hen is de Samaritaan niemand anders dan Jezus. Op de scène links zien we hoe hij, bijgestaan door een engel, zich bekommert om een gewonde. Dat is de mens (Adam) die het paradijs moest verlaten en op zijn levensreis door de duivel en zijn engelen wordt overvallen. Jezus verzorgt liefdevol zijn wonden. Rechts brengt de Samaritaan de man die naakt en nog bloedend op de ezel zit naar de herberg, zodat de herbergier de verdere zorg op zich kan nemen. De herberg is natuurlijk de kerk, waar de mens gesterkt wordt als hij zijn pelgrimstocht naar de hemelse bestemming voortzet.

Sommige dingen in deze verklaring zijn misschien vergezocht. Maar de boodschap van de gelijkenis is goed begrepen. Jezus, die soms werd uitgescholden voor Samaritaan, leerde zijn vragensteller dit: besef allereerst dat jij mij nodig hebt en dat ik jouw Naaste wil zijn. Door de gelijkenis houdt hij ook ons deze boodschap voor. En gered door deze Naaste, krijgen we de kracht om werkelijk naaste te zijn.

Ida Slump-Schoonhoven

Levenslessen

"Zonder reden eiste je het pand van je naaste en armen nam je zelfs hun laatste kleren af. Wie uitgeput was weigerde je water, brood onthield je aan wie honger had. Weduwen heb je weggestuurd met lege handen, de kracht van wezen heb je gebroken."

Welke bijbelse figuur wordt hier aangesproken? Wie ging zo hardvochtig om met zijn minderbedeelde medemensen?

Elifaz is aan het woord: hij beschuldigt Job (22:6-7,9). Vriend Sofar doet hetzelfde maar iets subtieler. Hij beschrijft het onheil dat een goddeloos mens overkomt. Want 'hij heeft de armen onderdrukt en in de steek gelaten; hij heeft hun huis verwoest '(Job 20). Dat onheil lijkt verdacht veel op wat Job meemaakt.

Job, Spreuken en Prediker zijn de drie Wijsheidsboeken. Ze reageren op elkaar en vullen elkaar aan.

Het is merkwaardig hoe Jobs vrienden terug redeneren van zijn huidige ellende naar het vermeende goddeloze leven dat hij zou hebben geleid. Hoe komen ze daartoe?

In Spreuken staan uitspraken als: 'Wie aan de armen geeft, lijdt nooit gebrek, wie zijn ogen sluit, wordt door veel vervloekingen getroffen' (28:27). 'Wat een goddeloze vreest overkomt hem, een rechtvaardige ontvangt wat hij verlangt' (10:24). Gaat dit altijd op? Waarom moet Job dan zoveel lijden? Want wat zijn vrienden ook beweren, Job was een goed mens. God zegt het zelf. Zoals de daadkrachtige vrouw in Spreuken haar handen uitstrekte naar de behoeftigen, zo zorgde ook Job voor de armen.

Hij komt dan ook in het geweer tegen de beschuldigingen van zijn vrienden: 'Had ik geen medelijden met de behoeftige? Als ik een zwerver zag die geen kleren had, zegende hij mij dan niet met heel zijn hart, wanneer hij zich warmde met de wol van mijn schapen? Geen vreemdeling liet ik buiten overnachten' (Job 30-31).

Job, Spreuken en Prediker zijn de drie Wijsheidsboeken in het Oude Testament. Ze benaderen het leven vanuit drie verschillende perspectieven. Ze reageren op elkaar en vullen elkaar aan. Het boek Job kun je lezen als een reactie op het boek Spreuken.

Ook Prediker reageert op de vragen die Spreuken en Job oproepen: Onder de zon gebeurt maar al te vaak dat het slecht gaat met goede mensen en goed met slechte mensen (7:15, 8:10-14).

Bij Job vind je geen algemene bespiegelingen, zoals bij Prediker. Job worstelt met zijn vrienden en met God. Uiteindelijk stelt God hem in het gelijk tegenover zijn vrienden.

Is Spreuken daarmee een achterhaald Bijbelboek? Opzij geschoven door het levensverhaal van Job en de inzichten van Prediker? De ethiek van Job lijkt rechtstreeks uit Spreuken te komen. En ook Prediker vindt dat je beter goed kunt doen dan kwaad. Spreuken is geen verhandeling over oorzaak en gevolg. Het is onder meer een verzameling levenslessen, de neerslag van oude oosterse wijsheid en vroomheid, onder Gods leiding te boek gesteld. Job leefde vanuit die wijsheid. Is zij ook bij ons te vinden?

Tonnis Groenveld, Dieneke van de Kamp-Bosch, Ria Kuijper en Frits Tromp

Gewone Catechismus

Een catechismus is een beknopte verwoording van de geloofsleer, vaak in vraag-en-antwoordvorm. De Heidelbergse Catechismus is in protestantse kringen al eeuwenlang de meest gelezen catechismus, maar in de zestiende en zeventiende eeuw werden er veel meer geschreven.

Daarna verschenen er minder, al kwamen er sinds de vorige eeuw nog een aantal catechismussen uit van Rooms Katholieke huize.

Maar nu is er dus een Gewone Catechismus. De samenstellers, Theo Pleizier (PKN), Arnold Huijgen (CGK) en Dolf te Velde (GKV), hebben er zo'n vijf jaar aan gewerkt, ondersteund door een redactioneel team en diverse klankbordgroepen. Het resultaat is een eenvoudig maar zorgvuldig vormgegeven boekje. De honderd vragen en antwoorden zijn doordacht geformuleerd en voorzien van een toelichting. Achterin is een register van bijbelteksten opgenomen.

In de Gewone Catechismus wilden de samenstellers het christelijk geloof verwoorden voor mensen van deze tijd. Dat wil zeggen, voor mensen die leven in een wereld waarin geloven niet vanzelfsprekend meer is. Polemiek tegen bijvoorbeeld de Rooms Katholieke kerk ontbreekt. Andere religies worden in de toelichting wel genoemd.

De Gewone Catechismus begint met de doop, immers het begin van het Christenleven, en eindigt met het avondmaal dat onze blik op de eeuwigheid richt. Daartussenin komt het vertrouwen op God, het volgen van Jezus en het verwachten van Gods nieuwe wereld aan de orde. Rode draad door het hele boekje heen is de zoektocht naar het ware geluk.

Persoonlijk vind ik het gebruik van het woord 'toewijding' in plaats van het gebruikelijke 'gehoorzaamheid' erg mooi. Een citaat: 'Wat is toewijding aan God? Toewijding is dat wij erkennen dat God groter is dan de beelden die wij van hem hebben, dat wij met ontzag en liefde over hem spreken en dat wij onze tijd, en daarmee ons hele bestaan, in zijn dienst stellen'.

Het is verleidelijk om nog meer te citeren. Bijvoorbeeld uit de toelichting bij het vierde gebod: 'Op zondag wordt de week gedoopt'. Of vraag en antwoord 63 'Hoe volg je Jezus na? In een wereld vol prikkels en informatie laat ik mij leiden door Gods Geest en richt ik mijn aandacht op het Woord van God. Ik ontvang kracht in het avondmaal om met andere gelovigen vergeving en vrede in praktijk te brengen'.

Is deze Gewone Catechismus een complete uiteenzetting van het Christelijk geloof? Dat is natuurlijk niet mogelijk in 100 vragen. Ik mis bijvoorbeeld de samenvatting van de wet (Mat. 22: 37-40, HC vraag en antwoord 4). En net als in de Heidelbergse Catechismus ontbreken er vragen over evangelisatie en zending. Maar de samenstellers hopen dat lezers ook zelf vragen en antwoorden gaan (her)formuleren.

Een boekje dat gedurende zo'n lange tijd is ontstaan, moet je niet snel willen lezen. Op onze kring willen we in de komende bijeenkomsten steeds een aantal bladzijden bespreken. De samenstellers doen in het voorwoord de suggestie om elke week een vraag en antwoord te doordenken. De antwoorden zijn kort gehouden. Je zou ze uit je hoofd kunnen leren. Ter illustratie een laatste voorbeeld: 'Hoe maakt Jezus Christus jou gelukkig? Door voor mij de weg, de waarheid en het leven te zijn'. (RKV)

Theo Pleizier, Arnold Huijgen, Dolf te Velde, *Gewone Catechismus, Christelijk geloof in 100 vragen en antwoorden*, 2019, KokBoekencentrum, ISBN 978 90 239 5490 3 (paperback), 239 pag. € 12,99 ISBN 978 90 239 5492 7 (gebonden), € 17,99 ISBN 978 90 2395 493 4 (E-book), € 8,99

Een boek waar dit symbool bij staat is geschikt voor persoonlijke studie

Een boek waar dit symbool bij staat is geschikt voor gespreksgroep, bijbelstudiekring etc.

Licht in de morgen

Hartverwarmend mooi is de aarde
haar stromen en bomen
haar stille verten
hartverscheurend eenzaam
zijn de mensen

Met deze korte liedtekst opent Huub Oosterhuis zijn verhaal in Licht in de morgen. Een jong meisje ontmoet een jonge vluchteling in de kerk en geeft hem het liedboek mee. Deze ontmoeting is vol verwachting en hoop. De jongen wordt geraakt door de teksten en wil meer weten over de God die spreekt. *'Wie is die god? Bestaat die echt of is hij een verhaal om ons te troosten?'* vraagt de jongen aan zijn vader. Met vele andere vluchtelingen leven zij hun leven, onzichtbaar als doden omdat hen geen leven gegund wordt. Maar mensen zijn geboren om in het licht te leven. Hij hoort klokken en ziet een huis met een toren. Dit moet het huis van God zijn. De mensen zingen er. Dan volgt er een beschamende tegenactie van de broer van het meisje met verschrikkelijke gevolgen.

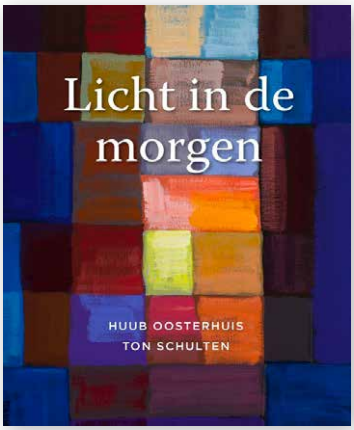

Met prachtige, poëtische taal en liedteksten die sterk doen denken aan de Psalmen, Hooglied en de Profeten wordt voor ons de mooie en donkere kant van onze samenleving neergezet. Iedere linker pagina is geïllustreerd met een schilderij van Ton Schultens, die met zijn geometrische vlakken in felle kleuren en donkere tonen een indrukwekkende combinatie vormt met Oosterhuis zijn gedichten. Prachtig kijk- en leesboek om telkens weer door te bladeren of om voor te lezen. (DKB)

Huub Oosterhuis en Ton Schulten, *Licht in de morgen*, Ten Have, 2018, ISBN9789025906436, 96 pag. €18,99

Waarom doe ik dit in vredesnaam?

Gert-Jan Segers is politiek leider van de ChristenUnie. Naast zijn dagelijks werk als voorzitter van de Tweede Kamerfractie, vindt de politicus tijd om elke week een column te schrijven voor het Nederlands Dagblad.
Een aantal van die bijdragen aan de krant zijn in 2019 gebundeld in de bloemlezing Waarom Doe Ik Dit In Vredesnaam? Het is inderdaad een keuze uit het rijke oeuvre van de oud-zendeling in Egypte. De selectie kent geen chronologische volgorde, maar is in drie thema's ondergebracht: persoonlijke columns, columns over christelijke politiek en politiekmaatschappelijke columns. Op die manier gaan de lezers kriskras door de bijdragen van Segers. Inderdaad komen alle thema's wel aan bod. Persoonlijke onderwerpen, zoals de wisseling van de wacht als politiek leider, ontmoetingen met andere politieke leiders. Maar ook politieke kwesties als de kabinetsdeelname en de bombardementen in Syrië passeren de revue. Ook meer politiek-theologische kwesties worden aangesneden, zoals de inspiratie bij Dietrich Bonhoeffer.

Aan de stijl merk je dat Segers een zoon is van een dominee. Segers senior was onder meer in Leeuwarden evangelist voor de Gereformeerde Gemeenten. Het maakt zijn verhalen persoonlijk, maar ook opgebouwd volgens de regels van de retoriek.
Als 'minderheid' tijdens zijn studie, is Gert Jan Segers gewend om zich als christen(politicus) te verantwoorden. (FT)

Gert Jan Segers - *Waarom doe ik dit in vredesnaam? Overwegingen van een christenpoliticus,* 2019, KokBoekencentrum, ISBN 9789023957201, 127 pag. € 12,99

Alleen en ellendig...

Ik ben alleen en ellendig... Die noodkreet uit Psalm 25 geeft weer wat eenzaamheid is: niet maar dat je alleen bent, maar dat je lijdt aan eenzaamheid. De journalist Nels Fahner schreef een boek over eenzaamheid, waarin hij de mening en kennis van deskundigen die hij gesproken heeft verwerkt. Hij combineert inzichten (theorie) met hoe eenzaamheid aangepakt wordt (praktijk). Een leesbaar geheel! Hieronder een kleine greep uit het boek.

Er zijn meerdere soorten eenzaamheid. *Sociale eenzaamheid*: gebrek aan contact. Je zit alleen thuis, en anderen kijken niet naar je om, tenminste dat gevoel heb je. *Emotionele eenzaamheid*: je mist intimiteit en persoonlijk contact. Zo kun je in een versleten huwelijk eenzaam zijn. En *existentiële eenzaamheid*: je voelt je een vreemde: wat doe ik eigenlijk, wat voor zin heeft mijn leven, ben ik geen mislukkeling?

Op eenzaamheid ligt een taboe. Dat kan door schaamte ('het zal wel aan mezelf liggen') of door schuldgevoel ('straf van God').

Het meest boeiende vond ik de weergave van wat Els van Dijk (directeur van de Evangelische Hogeschool) zegt. Een belangrijk medicijn tegen eenzaamheid is een doel in je leven, hoop op een betere toekomst; ook verder kijken dan dit leven. Dat geeft je leven perspectief, je wordt niet gefrustreerd door het idee: je leeft maar een keer, hier moet alles geslaagd en perfect zijn, en als het dat niet is, is je leven mislukt. Eenzaamheid hoeft zo niet altijd negatief te zijn: het kan je op jezelf terugwerpen en tot bezinning leiden.(TG)

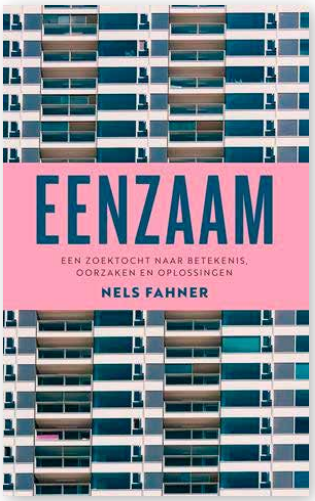

Nels Fahner, *Eenzaam. Een zoektocht naar betekenis, oorzaken en oplossingen*, KokBoekencentrum, Utrecht, 2019, ISBN 978 90 239 5515 3. 208 pag. € 17,99

Bondig

Bijbelstudiedag 21 april 2020 in Meppel

Dit jaar zal de Bijbelstudiedag in De Kruiskerk te Meppel gehouden worden, Thorbeckelaan 73.

Het thema is: de kerk als contrastgemeenschap in de samenleving. Prof. Ad de Bruijne en ds. Marinus de Jong gaan ons meer vertellen over dit onderwerp.
Het programma wordt afgewisseld met zang en ontspanning. We hopen op een mooie dag en dat jij ook aanwezig kunt zijn en daarvan kunt genieten.

Bijbelstudiedagmarkt

Ook is er ruimte voor een gezellige markt. Als je iets wilt verkopen voor een kerkelijk of ander goed doel, dan kun je een stand reserveren voor € 30,-. (Dit is inclusief een kaart voor 2 standhouders.) Bij aanmelding graag opgeven wat je verkoopt, voor welk doel en naam en mailadres van de contactpersoon.

Opgeven vóór maandag 6 april. Na de sluitingsdatum krijg je meer informatie over de betaling en de gang van zaken op de Bijbelstudiedag.
Reserveren bij: Marja den Ouden, m.denouden@bijbelstudiebond.nl

De naaste geworden

"Wie van deze drie is volgens u de naaste geworden van het slachtoffer van de rovers?" In gesprek met de wetgeleerde draait Jezus de boel om. Zoals Hij dat vaker doet, de zaken omdraaien. God zet alles op zijn kop in Zijn Koninkrijk.

De wetgeleerde die ten tonele komt in Lukas 10, wil Jezus op de proef stellen. Dat doet hij door de vraag te stellen wie die naaste is uit het dubbele liefde-gebod van Jezus: heb uw naaste lief als uzelf. Ja, wie is die naaste dan? Je hoort vaker de uitleg dat Jezus van 'naaste' een actief werkwoord maakt. 'De naaste' is niet iets wat je bent, of wat de ander is. De naaste is vooral iets wat je doét. Je bént de naaste. In de opdracht 'heb uw naaste lief als uzelf' zit iets passiefs in. Je hebt jezelf lief en de ander heb je voor het gemak net zo lief als jezelf. In de vraag van Jezus zit een activiteit. Wie is de naaste geworden? Een beweging van de ene naaste naar de andere. Als je de ander verzorgt, dan ben je de naaste geworden die je moet liefhebben.Een activiteit dus.

Maar niet zomaar een handeling vanuit jezelf. Het loont altijd de moeite om in de gesprekken die Jezus voert goed te luisteren naar wat Hij vertelt. Want Jezus heeft in Zijn vragende uitsmijter het over 'de naaste geworden'. Heb uw naaste lief als uzelf, maar de Samaritaan uit de gelijkenis is de naaste *geworden* door medelijden te tonen aan het slachtoffer. Je zou zomaar activistisch kunnen worden. Als je maar genoeg medelijden betoont, word je vanzelf de naaste voor je naaste. Ligt het resultaat toch binnen handbereik. Terwijl dat niet eens de bedoeling is van deze gelijkenis. Misschien ligt de sleutel van deze tekst in het woord 'Als'.

Ik hoorde een paar jaar geleden Rikko Voorberg praten over het dubbelgebod zoals Mattheüs dat noteert in gesprek met de Farizeeën. Wie een ander lief moet hebben als zichzelf, kan zomaar in de knoop raken als je te maken hebt met een negatief zelfbeeld. Als je jezelf al niet lief hebt, kun je dus ook je naaste niet liefhebben. Voorberg stelde voor om de opdracht als volgt te lezen: "Heb je ander lief zoals je zelf geliefd bent." Het behoeft geen betoog dat dit geliefd zijn van een Ander afkomstig is. Wie door deze liefde is aangeraakt, kan de naaste worden voor de naaste. Dat is een uitspraak waar ik wel wat mee kan. God geeft immers wat Hij van ons vraagt. Die blik van genade verandert ook de kijk op de wereld. Kijken en bekeken worden vanuit God maakt je tot de naaste. Iets van die nieuwe kijkrichting zie ik als ik te gast ben in het klooster. De broeders ontvangen de gasten met open armen. De monniken kennen de ervaring dat ze geliefd zijn bij God. Daardoor kijken ze als de naaste naar wie aan de deur van het klooster klopt. Voor hén zijn ze de naaste geworden.

Wie door Gods liefde is aangeraakt, kan de naaste worden voor de naaste

Twee geboden

Aan deze twee geboden hangt de ganse wet en de profeten.

(Matt. 22 : 37-40)

Als kind vond ik het maar raar als de dominee na de samenvatting van de wet zei: *Aan deze twee geboden hangt de ganse wet en de profeten*. Hangen, hoezo?

Riet Steenbergen-Busstra, schrijven is haar hobby.

Tot ik de vergelijking met een deur tegenkwam. Als je een deur goed in zijn scharnieren hangt, kan hij open en dicht, dan klemt hij niet en zakt hij niet scheef. Hij doet gewoon wat een deur moet doen: een doorgang openen of afsluiten. Dan begin ik het te snappen. Het bovenste scharnier is het eerste en grote gebod: De Heer liefhebben met heel mijn hart, met heel mijn ziel en met heel mijn verstand. De deur hangt, maar vraag niet hoe als ik het tweede scharnier, de naaste liefhebben als mijzelf, niet gebruik. Om hem recht te hangen zodat hij functioneert als deur kun je niet zonder: De deur kan alleen maar goed open en dicht gaan als hij om beide scharnieren kan draaien. Zo kunnen Gods geboden ook alleen functioneren zoals God het bedoeld heeft als ze verbonden zijn met het gebod om lief te hebben, God én de naaste.

En dat geldt voor alle geboden, de hele wet, dat ze pas functioneren als ze degelijk verbonden zijn met de hengsels. Sterker: het geldt voor de hele bijbel, de profeten. Raken ze het contact met een of beide scharnieren kwijt dan wordt de toegang een sta-in-de-weg. Alles hangt daar van af bij het lezen, horen en toepassen van de bijbel. Lees daar maar eens over in bijvoorbeeld de Psalmen 78 en 119.

In het volgende nummer

Judas

Waakzaam en standvastig

Ben jij een Judas?

Een gewaarschuwd mens telt voor twee

Zijn we losgeslagen?

Verschijningsdatum volgend nummer omstreeks 14-03-2020

Thema's volgende nummers

- mei/juni — Gebruik van belijdenisgeschriften
- juli/augustus — Bondsdagnummer

Colofon

ADRESSEN

Voor **abonnementen, adreswijzigingen** etc.:
Administratie Gereformeerde Bijbelstudiebond
Postbus 499, 8000 AL Zwolle
Voorkeur gaat uit naar contact per e-mail:
administratie@bijbelstudiebond.nl

Voor aan- en afmeldingen van **verenigingen** en andere zaken die de Gereformeerde **Bijbelstudiebond** betreffen:
Secretariaat Bijbelstudiebond
Postbus 499
8000 AL Zwolle
e-mail: info@bijbelstudiebond.nl

WegWijs is een uitgave van de Gereformeerde Bijbelstudiebond
Alles over de bond vind je op www.steunpuntbijbelstudie.nl.

Redactie *WegWijs*
Hoofdredacteur: Frits Tromp
Eindredacteur: Ida Nijman-Stegeman
Redactieleden: Trudy van der Boom-Los, Tonnis Groenveld, Dieneke van der Kamp-Bosch, Ria Kuijper-Versteegh, Toos Slot-van der Woerd, Piet Zeilstra.

Voor de **inhoud** van *WegWijs:*
Toos Slot-van der Woerd, *redactiesecretaris*
Klaver 1, 7772 NX Hardenberg
tel. (0523) 268015
e-mail: redactie@bijbelstudiebond.nl

Abonnementen *WegWijs*
Particulier abonnement: € 17,50 per kalenderjaar (6 nummers)
Opzeggen: schriftelijk of via e-mail administratie@bijbelstudiebond.nl vóór 1 december
Leden van bij de Bijbelstudiebond aangesloten verenigingen krijgen *WegWijs* gratis.
Losse nummers van de WegWijs zijn te bestellen via het bestelformulier op de website www.steunpuntbijbelstudie.nl. De kosten zijn: 1 exemplaar € 3,50 per stuk, 2 – 4 exemplaren € 3.00 per stuk, 5 – meer exemplaren € 2.50 per stuk. Dit is incl. verzendkosten. De betaling van uw bestelling kunt u direct overschrijven naar bankrekening NL87 RABO 0125 8134 06 t.n.v. De Luisterpost|Bralectah te Zwolle o.v.v. WegWijsnummer als betalingsreferentie.

WegWijs is ook verkrijgbaar in **braille**, **grootletter**, **digitale** en **gesproken** vorm via CBB, Christelijke Bibliotheek voor blinden en slechtzienden, Postbus 131, 3850 AC Ermelo, tel. (0341) 565499

Overname van artikelen is alleen toegestaan na toestemming van de redactie.

Vormgeving en opmaak *WegWijs*: idd | www.idd.nu
Druk: Scholma, Bedum; ISSN-nummer 0929-2136

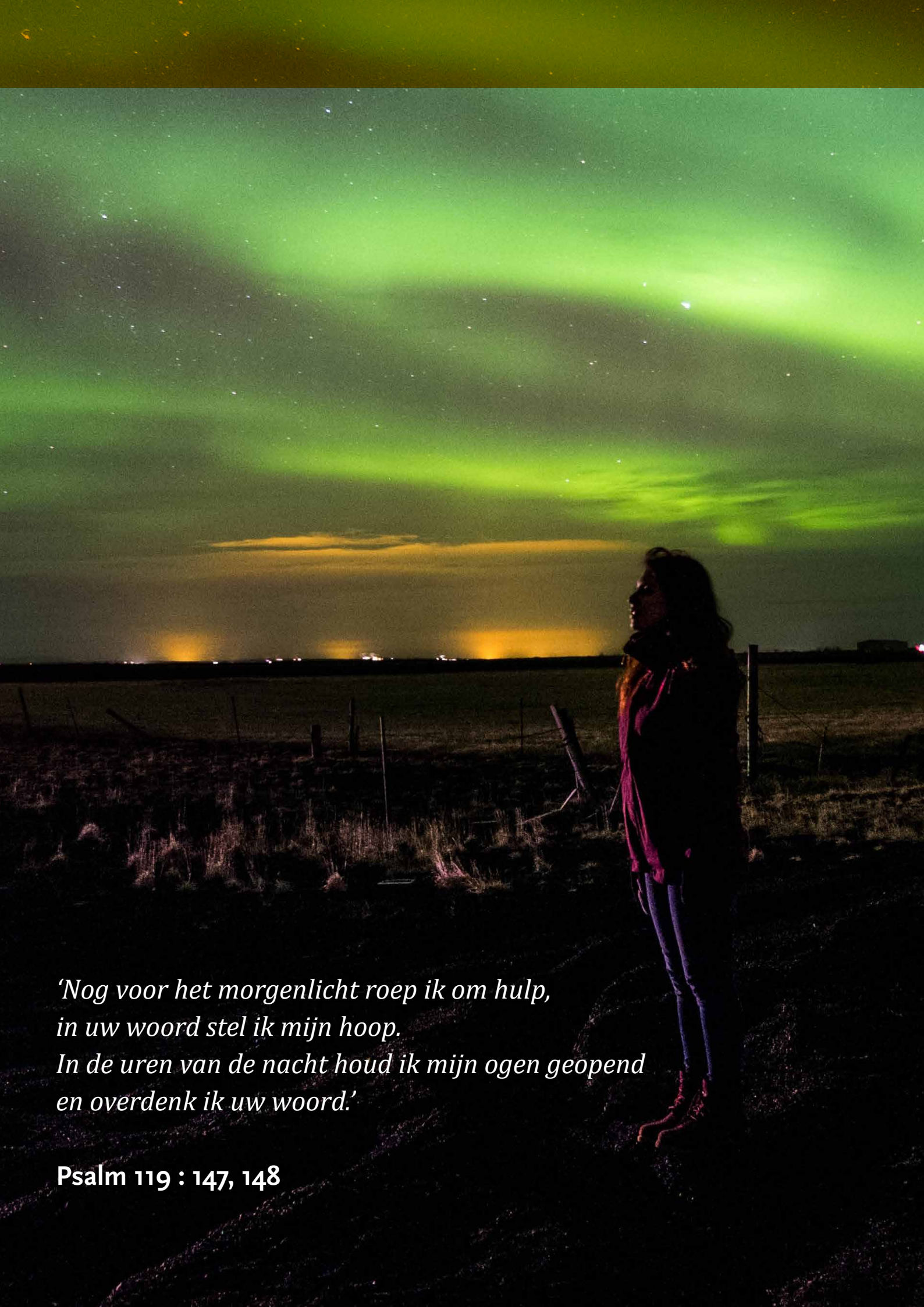

‘Nog voor het morgenlicht roep ik om hulp,
in uw woord stel ik mijn hoop.
In de uren van de nacht houd ik mijn ogen geopend
en overdenk ik uw woord.’

Psalm 119 : 147, 148